

Libor Lukášek: Višegrádská skupina jako významný středoevropský fenomén

Hodnocení doktorské disertační práce

Předložená disertační práce má 174 stran, 94 stran příloh, celkem 268 stran.

Základní členění práce:

Úvod

Teoretická východiska disertační práce

1. Analýza situace ve středoevropském regionu po roce 1989
2. Vznik a vývoj Višegrádské skupiny v letech 1991- 2004
 - 2.1 Vznik a vývoj Višegrádské skupiny a její vývoj v letech 1991 -1992
 - 2.2 Zablokování činnosti Višegrádské skupiny a vývoj v letech 1993 -1995
 - 2.3 Višegrádská skupina v letech 1995 – 1998. Cesta do NATO.
 - 2.4 Višegrádská skupina v letech 1998 – 2004. Renesance višegrádské myšlenky na pozadí integrace do EU.
3. Hodnocení plnění vybraných strategických cílů Višegrádské skupiny
4. Závěr

Závěry pro využití výsledků ve společenské praxi a pro rozvoj vědního oboru

Seznam pramenů a literatury

Seznam použitých zkratk

Přílohy:

1. Dokumenty 1–17
2. Tabulky, grafické přílohy, ostatní
3. Chronologie vybraných setkání vrcholných představitelů višegrádské skupiny v letech 1993-2004

Hodnocení disertační práce

Téma disertační práce „Višegrádská skupina jako významný středoevropský fenomén“ je aktuální a potřebné jak pro hlubší poznání vývoje ve středoevropském regionu, tak i politickou a pedagogickou praxi.

Předložená práce svědčí o snaze autora shromáždit a utřídit velkou sumu informací o zkoumané problematice a prezentovat je v souvislém výkladu, který obsahuje řadu závažných poznatků a hodnocení o zkoumaném tématu v období 1990 – 2004.

Autor zvolil odlišný název práce oproti názvu původnímu, který zněl „Višegrádská skupina jako forma regionální spolupráce: vznik, geneze, výsledky.“ Při volbě nového názvu se inspiroval projevem bývalého prezidenta České republiky Václava Havla, který označil Višegrádskou skupinu za významný středoevropský fenomén.

Autor přihlédl k připomínkám, které mu byly tlumočeny při malém oponentním řízení (uspořádání jednotlivých kapitol a podkapitol, zařazení výkladu o Středoevropské dohodě o volném obchodu a Středoevropské iniciativě).

Hlavním přínosem práce je vedle podrobného výkladu o vývoji Víšegrádské skupiny v daném období hodnocení strategických cílů, které si Víšegrádská skupina stanovila v programu, na němž se shodli představitelé ČSFR, PR a MR v únoru 1991 na konferenci ve Víšegrádu, a představitelé ČR, PR, MR a SR na bratislavském setkání obnovené Víšegrádské skupiny v květnu 1999.

Tomuto hodnocení věnuje 3. kapitulu předložené práce. Tato část je přehledně zpracována. Autor poukazuje na to, že strategické cíle Víšegrádské skupiny se orientovaly na vytváření stabilního prostředí ve střední Evropě po rozpadu bipolárního uspořádání světa a Evropy a na co nejrychlejší zahájení integračních procesů a následné začleňování zúčastněných zemí do euroatlantických struktur – Severoatlantické aliance a Evropské unie (str. 114). Tyto strategické cíle byly naplněny, a autor hodnotí, nakolik k tomu Víšegrádská spolupráce v jednotlivých fázích napomohla. Významným dalším přínosem Víšegrádské spolupráce je vytvoření Mezinárodního Víšegrádského fondu a jeho úspěšné působení.

Autor zároveň formuluje některé závěry, které umožňují vyslovit prognózu o dalším vývoji Víšegrádské skupiny s přihlédnutím k jejím možnostem a limitům.

Autor připomíná, že pozitivní výsledky víšegrádské spolupráce jsou především závislé na politické vůli účastníků a na průniku politických zájmů. Zmiňuje historické souvislosti vzniku Víšegrádské skupiny, shodné zájmy zúčastněných zemí i roli politických elit. Zároveň sleduje pozitivní postoje zahraničních partnerů, především Evropského společenství a USA, kteří měli zájem na konzolidaci a stabilizaci středoevropského prostoru po rozpadu sovětského bloku po roce 1989.

Autor věnuje patřičnou pozornost vlivu rozdělení Československa na činnost Víšegrádské skupiny v letech 1992–1995 a sleduje vývoj, který vedl po roce 1998 k obnovení Víšegrádské spolupráce. V tomto kontextu připomíná snahy tzv. V3 (ČR, PR a MR) napomoci Slovensku, aby se vymanilo z mezinárodní izolace, k níž došlo za Mečiarovy vlády, a začlenilo do Severoatlantické aliance a Evropské unie.

Autor se zároveň zabývá limity Víšegrádské spolupráce. Připomíná, že jde o volné seskupení středoevropských států, které vzniklo na základě politického prohlášení, a nikoliv na základě mezinárodní smlouvy. Toto seskupení je velmi závislé jak na faktorech vnitropolitických (jedná se zejména o výsledky parlamentních voleb v jednotlivých účastnických zemích a postoje politických elit ke konkrétním formám mezinárodně politické spolupráce), tak na faktorech mezinárodně politických. Přínosem práce je, že podrobně sleduje politický vývoj v jednotlivých účastnických zemích a jeho dopady na Víšegrádskou spolupráci. Své místo v tomto kontextu má charakteristika vývoje Víšegrádské spolupráce v letech 1992–1995, jež byla ovlivněna negativním postojem české vlády k jejímu pojetí i obsahu, jakož i charakteristika důsledků politiky Orbánovy vlády v roce 2002.

Pokud jde o budoucnost Víšegrádské skupiny, autor zdůrazňuje, že s její existencí se počítá jak v rámci NATO, tak v Evropské unii. Její konkrétní vliv však závisí na politické vůli účastnických států a jejich aktivitě na bázi průniku shodných zájmů.

K práci, kterou lze hodnotit jako přínos k hlubšímu poznání vývoje ve středoevropském regionu v letech 1990–2004, mám tuto dílčí výhradu.

Je škoda, že autor ve výkladu věnovaném CEFTA ani v příloze neuvedl ani jednu přehlednou tabulku o vývoji obchodu mezi členskými státy tohoto seskupení a dokumentoval tak uváděné informace o jejím přínosu pro zúčastněné země. Autor se též nezmiňuje o tom že Středoevropská dohoda o volném obchodu známá pod názvem CEFTA ukončila svou činnost vstupem členských zemí Evropské unie. CEFTA však nezanikla, do mezinárodního povědomí se zapsala jako dobrá značka, a v současné době označuje organizaci volného obchodu, která zahrnuje země západního Balkánu

Uvítal bych, kdyby autor při obhajobě své doktorské disertační práce uvedl, které teorie mezinárodních vztahů, jež uvádí v části „Teoretická východiska disertační práce“, považuje na základě svého konkrétního výzkumu za relevantní.

Závěr

Práci „Višegrádska skupina jako významný středoevropský fenomén“ doporučuji k obhajobě před příslušnou komisí.

Miloslav Had

V Praze dne 1. června 2007